Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 1ης Αυγούστου 2025*

[Κείμενο διορθωμένο με διάταξη της 27ης Οκτωβρίου 2025]

«Προδικαστική παραπομπή – Ευθύνη κράτους μέλους σε περίπτωση παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης – Κατάφωρη παραβίαση – Πολιτική ασύλου – Οδηγία 2013/33/ΕΚ – Απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία – Μεγάλη εισροή αιτούντων προσωρινή ή διεθνή προστασία – Έλλειψη προσβάσεως στις υλικές συνθήκες υποδοχής – Βασικές ανάγκες – Προσωρινή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως»

Στην υπόθεση C-97/24,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) με απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2024, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Φεβρουαρίου 2024, στο πλαίσιο των δικών

S.A.,

R.J.

κατά

Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth,

Ireland,

The Attorney General,

παρισταμένης της:

Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Λυκούργο (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τρίτου τμήματος, S. Rodin, O. Spineanu-Matei και N. Fenger, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: L. Medina,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

γραμματέας: R. Stefanova-Kamisheva, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Φεβρουαρίου 2025,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο S.A., εκπροσωπούμενος από τον C. O'Dwyer, SC, τον C. Smith, BL, και την K. Mannion, solicitor,

– [Όπως διορθώθηκε με διάταξη της 27ης Οκτωβρίου 2025] ο R.J., εκπροσωπούμενος από την P. Brazil, SC, την L. Frawley, BL, την G. Tierney, BL, και τον J. Watters, solicitor,

– ο Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth, η Ιρλανδία και ο Attorney General, εκπροσωπούμενοι από την M. Browne, Chief State Solicitor, τον A. Joyce και την J. Lynch, επικουρούμενους από τον D. Conlan Smyth, SC, τον J. Doherty, SC, τον J. P. Gallagher, BL, και την A. McMahon, BL,

– ο United Nations High Commissioner for Refugees, εκπροσωπούμενος από την M. Δημητρίου, KC, τον B. Hoorelbeke, advocaat, και την S. A. Love, BL,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, τους S. Fiorentino και A. Giovannini, επικουρούμενους από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Erlbacher, F. Ronkes Agerbeek και J. Tomkin,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 10ης Απριλίου 2025,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των προϋποθέσεων θεμελιώσεως της ευθύνης κράτους μέλους λόγω παραβάσεως της οδηγίας 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (ΕΕ 2013, L 180, σ. 96), και του άρθρου 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δύο ένδικων διαφορών μεταξύ, αντιστοίχως, των S.A. και R.J. και του Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth (Υπουργού Παιδείας, Ισότητας, Αναπηρίας, Εντάξεως και Νέας Γενεάς, Ιρλανδία, στο εξής: Υπουργός), της Ireland (Ιρλανδίας) και του Attorney General (Γενικού Εισαγγελέα, Ιρλανδία), σχετικά με αξιώσεις αποζημιώσεως για ζημία που φέρεται να προέκυψε από τη μη παροχή στον S.A. και στον R.J. στεγάσεως, τροφής, νερού και άλλων υλικών συνθηκών υποδοχής που να ανταποκρίνονται στις βασικές τους ανάγκες μετά την υποβολή αιτήσεως διεθνούς προστασίας στην Ιρλανδία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2013/33 έχει ως εξής:

«Είναι σκόπιμο να θεσπισθούν πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων, τα οποία, θα επαρκούν για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου και συγκρίσιμων συνθηκών διαβίωσης σε όλα τα κράτη μέλη.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

ζ) “υλικές συνθήκες υποδοχής”: οι συνθήκες υποδοχής που περιλαμβάνουν την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυασμό των τριών, καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα·

[…]».

5 Το άρθρο 17 της οδηγίας, με τίτλο «Γενικοί κανόνες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη», προβλέπει:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτούντες όταν ασκούν αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι υλικές συνθήκες υποδοχής να εξασφαλίζουν στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και την ψυχική τους υγεία.

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να επιτυγχάνεται αυτό το βιοτικό επίπεδο στην ειδική περίπτωση των ευάλωτων προσώπων, σύμφωνα με το άρθρο 21, καθώς και στην περίπτωση των προσώπων που τελούν υπό κράτηση.

3. Τα κράτη μέλη δύνανται να εξαρτούν την παροχή του συνόλου ή μέρους των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από την προϋπόθεση ότι οι αιτούντες δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους που να τους εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο από απόψεως υγείας και να καθιστούν δυνατή τη συντήρησή τους.

[…]

5. Όταν τα κράτη μέλη παρέχουν υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, το ποσό τους καθορίζεται σύμφωνα με το επίπεδο ή τα επίπεδα που έχει καθορίσει το οικείο κράτος μέλος είτε νομοθετικά είτε στην πράξη για να εξασφαλίζει επαρκές βιοτικό επίπεδο στους υπηκόους του. Τα κράτη μέλη δύνανται να παρέχουν στους αιτούντες λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από ό,τι στους υπηκόους τους στις περιπτώσεις αυτές, ειδικότερα όταν υλικές συνθήκες υποδοχής παρέχονται εν μέρει σε είδος ή στην περίπτωση που τα εν λόγω επίπεδα, που παρέχονται στους υπηκόους τους, αποσκοπούν στο να τους εξασφαλίσουν βιοτικό

επίπεδο υψηλότερο από αυτό που περιγράφεται για τους αιτούντες στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας.»

6 Το άρθρο 18 της οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Λεπτομέρειες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής», ορίζει στις παραγράφους 1 έως 9 τα εξής:

«1. Εφόσον η στέγαση παρέχεται σε είδος, θα πρέπει να λαμβάνει μία από τις κατωτέρω μορφές ή να αποτελεί συνδυασμό τους:

α) χώρο που χρησιμοποιείται προς τον σκοπό της στέγασης των αιτούντων κατά τη διάρκεια της εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας που ασκείται στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης·

β) κέντρα φιλοξενίας που εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο·

γ) ιδιωτικές κατοικίες, διαμερίσματα, ξενοδοχεία ή άλλοι χώροι προσαρμοσμένοι για τη στέγαση αιτούντων.

[…]

9. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη μπορούν κατ' εξαίρεση να θεσπίζουν λεπτομέρειες όσον αφορά τις υλικές συνθήκες υποδοχής διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στο παρόν άρθρο, για εύλογη χρονική περίοδο η οποία είναι όσο το δυνατόν συντομότερη, όταν:

[…]

β) έχουν εξαντληθεί προσωρινά οι συνήθως διαθέσιμες δυνατότητες στέγασης.

Αυτές οι διαφορετικές συνθήκες καλύπτουν σε κάθε περίπτωση τις βασικές ανάγκες.»

Το ιρλανδικό δίκαιο

7 Το άρθρο 1 των European Communities (Reception Conditions) Regulations 2018, SI 230/2018 [κανονιστικής αποφάσεως του 2018 περί των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Συνθήκες υποδοχής)] προβλέπει ότι οι υλικές συνθήκες υποδοχής συνίστανται στα ακόλουθα:

«(a) παροχή στέγης, τροφής και συναφών παροχών σε είδος,

(b) χορήγηση βοηθήματος για τα καθημερινά έξοδα και

(c) παροχή ρουχισμού υπό τη μορφή οικονομικού βοηθήματος […]».

8 Το άρθρο αυτό διευκρινίζει επίσης ότι «ως "βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα" νοείται εκείνο το τμήμα των υλικών συνθηκών υποδοχής το οποίο συνίσταται στην εβδομαδιαία καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού στους δικαιούχους για την κάλυψη των έκτακτων, προσωπικών εξόδων τους […]».

9 Το άρθρο 4, της ανωτέρω κανονιστικής αποφάσεως προβλέπει τα εξής:

«(1) Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρούσης κανονιστικής αποφάσεως, ο δικαιούχος έχει δικαίωμα σε υλικές συνθήκες υποδοχής όταν δεν διαθέτει επαρκή μέσα για να έχει επαρκές βιοτικό επίπεδο.

[…]

(5) Ο [Υπουργός] δύναται, κατ' εξαίρεση και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 6, να παρέχει τις υλικές συνθήκες υποδοχής κατά τρόπο διαφορετικό από εκείνον που προβλέπεται στην παρούσα κανονιστική απόφαση στις ακόλουθες περιπτώσεις:

(a) πρέπει να διενεργείται εκτίμηση των ειδικών αναγκών του δικαιούχου ή

(b) έχουν εξαντληθεί προσωρινά οι συνήθως διαθέσιμες δυνατότητες παροχής καταλύματος.

(6) Η παροχή των υλικών συνθηκών υποδοχής που επιτρέπονται από την παράγραφο (5) πρέπει

(a) να είναι όσο το δυνατόν συντομότερης διάρκειας και

(b) να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες του δικαιούχου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Ο S.A., Αφγανός υπήκοος, και ο R.J., Ινδός υπήκοος, υπέβαλαν αιτήσεις διεθνούς προστασίας στην Ιρλανδία στις 15 Φεβρουαρίου και στις 20 Μαρτίου 2023, αντιστοίχως.

11 Οι ιρλανδικές αρχές έδωσαν σε έκαστον εξ αυτών μόνον ένα δελτίο αξίας 25 ευρώ. Αντιθέτως, οι εν λόγω αρχές έκριναν ότι δεν ήσαν σε θέση να τους χορηγήσουν κατάλυμα, διότι στα κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο υπήρχε πληρότητα, παρά τη διαθεσιμότητα ατομικών και προσωρινών καταλυμάτων στην Ιρλανδία. Δεδομένου ότι δεν φιλοξενούντο σε τέτοιο κέντρο υποδοχής, οι S.A. και R.J. δεν ήσαν επιλέξιμοι, κατά την ημερομηνία υποβολής των αιτήσεών τους διεθνούς προστασίας, για το προβλεπόμενο από το ιρλανδικό δίκαιο ημερήσιο επίδομα διαβιώσεως για τους αιτούντες διεθνή προστασία.

12 Οι S.A. και R.J. κοιμούντο στον δρόμο ή, περιστασιακώς, σε επισφαλή καταλύματα στο Δουβλίνο (Ιρλανδία). Ανέφεραν ότι υποσιτίζονταν, ότι δεν ήσαν σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες της ατομικής υγιεινής τους και ότι ευρίσκοντο σε κατάσταση κινδύνου λόγω των συνθηκών διαβιώσεώς τους και των βιαιοπραγιών τις οποίες αντιμετώπισαν. Ο S.A. μπόρεσε, πάντως, να τύχει επείγουσας ιατρικής περιθάλψεως.

13 Οι S.A. και R.J. ζήτησαν ανεπιτυχώς από τις ιρλανδικές αρχές να αναγνωρίσουν την ευαλωτότητά τους. Κατόπιν μεταβολής των προϋποθέσεων επιλεξιμότητας για το επίδομα διαβιώσεως, οι S.A. και R.J. έλαβαν στις 5 και στις 20 Απριλίου 2023, αντιστοίχως, με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία υποβολής της αίτησής τους για διεθνή προστασία, επίδομα ύψους 38,80 ευρώ ανά εβδομάδα. Τους καταβλήθηκαν επίσης ορισμένα επιδόματα προκειμένου να καλύψουν πρόσθετες συγκεκριμένες ανάγκες τους.

14 Στους S.A. και R.J. χορηγήθηκε κατάλυμα στις 27 Απριλίου και στις 22 Μαΐου 2023, αντιστοίχως.

15 Εν συνεχεία, οι S.A. και R.J. άσκησαν ενώπιον του High Court (ανώτερου δικαστηρίου, Ιρλανδία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, αγωγές κατά του Υπουργού και του γενικού εισαγγελέα, με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη έκαστος εξ αυτών λόγω της μη παροχής στέγης, τροφής, νερού και άλλων υλικών συνθηκών υποδοχής ανταποκρινόμενων στις βασικές τους ανάγκες.

16 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο υπουργός και ο γενικός εισαγγελέας δεν αμφισβητούν ότι πρέπει να διαπιστωθεί παράβαση των εθνικών κανόνων για την εφαρμογή της οδηγίας 2013/33 και του άρθρου 1 του Χάρτη, λόγω της μη παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής στην S.A. και στον R.J. επί πολλές εβδομάδες.

17 Εντούτοις, υποστηρίζουν ότι, δεδομένου ότι η παράβαση αυτή οφείλεται σε ανωτέρα βία, δεν πρέπει να θεωρηθεί «κατάφωρη», κατά την έννοια της νομολογίας που έχει διαμορφωθεί με τις αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 1991, Francovich κ.λπ. (C-6/90 και C-9/90, EU:C:1991:428), καθώς και της 5ης Μαρτίου 1996, Brasserie du pêcheur και Factortame (C-46/93 και C-48/93, EU:C:1996:79), προκειμένου να θεμελιωθεί αξίωση αποζημιώσεως.

18 Χωρίς να επικαλούνται έλλειψη οικονομικών πόρων, ο υπουργός και ο γενικός εισαγγελέας επισημαίνουν ότι οι ικανότητες στέγασης των αιτούντων διεθνή προστασία στην Ιρλανδία είχαν εξαντληθεί λόγω της αιφνίδιας αφίξεως στο εν λόγω κράτος μέλος πρωτοφανούς αριθμού υπηκόων τρίτων χωρών αιτούμενων προσωρινή ή διεθνή προστασία. Ως εκ τούτου, για περίοδο τεσσερισήμισι μηνών, δεν προσφέρθηκαν καταλύματα σε άγαμους μη ευάλωτους ενήλικες άνδρες που ζητούσαν διεθνή προστασία στο εν λόγω κράτος μέλος. Ωστόσο, οι ιρλανδικές αρχές κατέβαλαν κάθε εύλογη προσπάθεια να διασφαλίσουν τη στέγαση των προσώπων αυτών και να καλύψουν τις λοιπές ανάγκες υποδοχής τους. Επομένως, η επίμαχη στην κύρια δίκη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης δεν ήταν εσκεμμένη.

19 Οι S.A. και R.J. υποστηρίζουν, κατ' αρχάς, ότι, όταν οι διατάξεις μιας οδηγίας, όπως και οι σχετικές διατάξεις της οδηγίας 2013/33, είναι διατυπωμένες με επιτακτικό τρόπο, το δίκαιο της Ένωσης συνεπάγεται αυστηρή ευθύνη του κράτους μέλους το οποίο παραβαίνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διατάξεις αυτές. Εν συνεχεία, δεν μπορεί να γίνει επίκληση ανωτέρας βίας για να δικαιολογηθεί η προσβολή απόλυτου θεμελιώδους δικαιώματος. Τέλος, οι ιρλανδικές αρχές δεν έλαβαν, εν προκειμένω, όλα τα αναγκαία μέτρα για την κάλυψη των βασικών αναγκών των αιτούντων διεθνή προστασία και προέβησαν στην πολιτική επιλογή να επικεντρωθούν στη συνολική παροχή καταλύματος.

20 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με έκθεση που δημοσιεύθηκε το 2020, η Ιρλανδία όφειλε να προβλέψει την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία εξετάζοντας το ενδεχόμενο υποβολής περίπου 3 500 νέων αιτήσεων ετησίως. Ωστόσο, μετά την εισβολή της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Ουκρανία, περίπου 100 000 υπήκοοι τρίτων χωρών που ζητούσαν προσωρινή ή διεθνή προστασία έφθασαν στην Ιρλανδία μεταξύ Φεβρουαρίου 2022 και Μαΐου 2023, εκ των οποίων πάνω από 80 000 χρειάστηκε να στεγαστούν από τις ιρλανδικές αρχές. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, μολονότι η επέλευση των γεγονότων αυτών ήταν ασφαλώς αιφνίδια, η ανάγκη υπάρξεως πρόσθετης ικανότητας μόνιμης στεγάσεως θα είχε παύσει να υφίσταται μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε να αναμένεται από τις ιρλανδικές αρχές, οι οποίες διέθεταν επαρκείς οικονομικούς πόρους, όχι μόνο να αναζητήσουν λύσεις συλλογικής στεγάσεως μεσοπρόθεσμα, αλλά και να καταβάλλουν προσπάθειες για την ανεύρεση ιδιωτικής κατοικίας στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα, μέσω της χορηγήσεως κουπονιών στεγάσεως ή οικονομικών ενισχύσεων σημαντικότερων από το βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα, ή να δημιουργήσουν καταφύγια έκτακτης ανάγκης.

21 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών και της νομολογίας του Δικαστηρίου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη δυνατότητα επικλήσεως ανωτέρας βίας προκειμένου να αποκλειστεί η ευθύνη της Ιρλανδίας στην υπόθεση της κύριας δίκης.

22 Υπ' αυτές τις περιστάσεις, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνιστά η "ανωτέρα βία", στην περίπτωση που δεν προβλέπεται ως αμυντικός ισχυρισμός σε οδηγία ή στην οικεία κανονιστική [απόφαση] για την εφαρμογή της, αντιτάξιμο λόγο απαλλαγής [είτε στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου του ελέγχου που περιγράφεται στην απόφαση της 5ης Μαρτίου 1996, Brasserie du pêcheur και Factortame (C-46/93 και C-48/93, EU:C:1996:79) είτε άλλως] από την ευθύνη έναντι αξίωσης για αποζημίωση ερειδόμενης στην [απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, Francovich κ.λπ. (C-6/90 και C-9/90, EU:C:1991:428)], λόγω παράβασης υποχρέωσης η οποία απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης και απονέμει σε ιδιώτες δικαιώματα αντλούμενα από το θεμελιώδες δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια όπως προβλέπεται στο άρθρο 1 του Χάρτη;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, ποιες είναι, εν προκειμένω, οι ειδικότερες πτυχές και το ακριβές περιεχόμενο της ανωτέρας βίας ως αμυντικού ισχυρισμού;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

23 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, στο Δικαστήριο εναπόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί, εφόσον είναι αναγκαίο, να αναδιατυπώσει τα ερωτήματα που του υποβάλλονται. Συναφώς, στο Δικαστήριο απόκειται να εξαγάγει από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο, και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης τα οποία χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (βλ. αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, Krüger, C-334/95, EU:C:1997:378, σκέψεις 22 και 23, και της 25ης Φεβρουαρίου 2025, Alphabet κ.λπ., C-233/23, EU:C:2025:110, σκέψη 33).

24 Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, στις υποθέσεις των κύριων δικών, δεν αμφισβητείται ότι οι ιρλανδικές αρχές, παραλείποντας να παράσχουν στους ενάγοντες των κύριων δικών, επί πολλές εβδομάδες, τις υλικές συνθήκες υποδοχής που προβλέπει η οδηγία 2013/33, παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την οδηγία αυτή.

25 Στο πλαίσιο αυτό, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αίτηση αυτή προκύπτει ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα αποσκοπούν αποκλειστικά στο να παράσχουν στο αιτούν δικαστήριο τη δυνατότητα να αποφανθεί επί του επιχειρήματος των ιρλανδικών αρχών ότι η ευθύνη τους συναφώς θα μπορούσε να αποκλεισθεί, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως, λόγω ανωτέρας βίας. Ειδικότερα, οι εν λόγω αρχές επικαλούνται, ειδικότερα, το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο οι ενάγοντες των κύριων δικών υπέβαλαν τις αιτήσεις τους διεθνούς προστασίας, οι δυνατότητες στεγάσεως που ήσαν συνήθως διαθέσιμες στην Ιρλανδία για τους αιτούντες διεθνή προστασία είχαν εξαντληθεί, κατόπιν της αιφνίδιας εισροής στο εν λόγω κράτος μέλος πρωτοφανούς αριθμού υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούσαν προσωρινή ή διεθνή προστασία, η

οποία ήταν απρόβλεπτη και αναπόδραστη. Αντιθέτως, οι ιρλανδικές αρχές δεν υποστηρίζουν ότι εμποδίστηκαν αντικειμενικώς να παράσχουν υλικές συνθήκες υποδοχής οι οποίες να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες των εν λόγω υπηκόων τρίτων χωρών.

26 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι κράτος μέλος το οποίο δεν διασφάλισε, επί πολλές εβδομάδες, την πρόσβαση αιτούντος διεθνή προστασία στις υλικές συνθήκες υποδοχής που προβλέπει η οδηγία 2013/33 μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του βάσει του δικαίου της Ένωσης επικαλούμενο την προσωρινή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως που είναι συνήθως διαθέσιμες στο έδαφός του για τους αιτούντες διεθνή προστασία, λόγω της μεγάλης και αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών αιτούμενων προσωρινή ή διεθνή προστασία, εισροή η οποία ήταν απρόβλεπτη και αναπόδραστη.

27 Κατά πάγια νομολογία, οι ιδιώτες που έχουν ζημιωθεί λόγω καταλογιστέας σε κράτος μέλος παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης έχουν δικαίωμα αποκαταστάσεως της ζημίας που υπέστησαν εφόσον συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις, συγκεκριμένα δε εφόσον ο παραβιαζόμενος κανόνας δικαίου της Ένωσης αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες, εφόσον η παράβαση του κανόνα αυτού είναι κατάφωρη και εφόσον υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως και της ζημίας που υπέστησαν οι εν λόγω ιδιώτες [πρβλ. αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 1996, Brasserie du pêcheur και Factortame, C-46/93 και C-48/93, EU:C:1996:79, σκέψη 51, και της 22ας Δεκεμβρίου 2022, Ministre de la Transition écologique και Premier ministre (Κρατική ευθύνη για την ατμοσφαιρική ρύπανση), C-61/21, EU:C:2022:1015, σκέψη 44].

28 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι δεν αμφισβητείται ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2013/33 σχετικά με τις υλικές συνθήκες υποδοχής παρέχουν δικαιώματα στους αιτούντες διεθνή προστασία τους οποίους αφορούν και ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα δεν αφορούν την ύπαρξη άμεσης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της παραβάσεως των διατάξεων αυτών από τις ιρλανδικές αρχές και της ζημίας που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν οι ενάγοντες της κύριας δίκης. Επομένως, στο μέτρο που τα ερωτήματα αυτά αφορούν μόνον τη δεύτερη εκ των προϋποθέσεων οι οποίες εκτίθενται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, υπενθυμίζεται ότι, προκειμένου να κριθεί αν υφίσταται κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, το εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως πρέπει να λάβει υπόψη όλα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την υπόθεση που έχει υποβληθεί στην κρίση του. Μεταξύ των στοιχείων που μπορούν να ληφθούν υπόψη συναφώς περιλαμβάνονται, ιδίως, ο βαθμός σαφήνειας και ακρίβειας του παραβιαζομένου κανόνα, το εύρος των περιθωρίων εκτιμήσεως που καταλείπει ο παραβιαζόμενος κανόνας στις εθνικές αρχές, ο ηθελημένος ή ακούσιος χαρακτήρας της διαπραχθείσης παραβάσεως ή της προκληθείσης ζημίας, το συγγνωστόν ή ασύγγνωστον ενδεχόμενης νομικής πλάνης καθώς και το γεγονός ότι, ενδεχομένως, η στάση ενός θεσμικού οργάνου της Ένωσης μπορεί να συνετέλεσε στη θέσπιση ή τη διατήρηση αντιθέτων προς το δίκαιο της Ένωσης εθνικών μέτρων ή πρακτικών (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

29 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, ειδικότερα, ότι μια παραβίαση του δικαίου της Ένωσης είναι κατάφωρη όταν κράτος μέλος έχει υπερβεί, κατά τρόπο πρόδηλο και σοβαρό, τα όρια που επιβάλλονται στην άσκηση των εξουσιών του και ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το οικείο κράτος μέλος διέθετε σημαντικά περιορισμένο, αν όχι ανύπαρκτο, περιθώριο εκτιμήσεως, η απλή παραβίαση του δικαίου της Ένωσης μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως τοιαύτης

παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 23ης Μαΐου 1996, Hedley Lomas, C-5/94, EU:C:1996:205, σκέψη 28, και της 15ης Ιουνίου 1999, Rechberger κ.λπ., C-140/97, EU:C:1999:306, σκέψη 50).

30 Εν πάση περιπτώσει, παραβίαση του δικαίου της Ένωσης θεωρείται κατάφωρη όταν προδήλως αντιβαίνει στη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Μολονότι εναπόκειται, κατ' αρχήν, στα εθνικά δικαστήρια να καθορίζουν αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης κράτους μέλους λόγω παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης, εντούτοις το Δικαστήριο μπορεί να διευκρινίζει ορισμένες περιστάσεις τις οποίες τα δικαστήρια αυτά πρέπει να λαμβάνουν υπόψη κατά την εκτίμησή τους (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 1996, British Telecommunications, C-392/93, EU:C:1996:131, σκέψη 41, και της 18ης Ιανουαρίου 2001, Stockholm Lindöpark, C-150/99, EU:C:2001:34, σκέψη 38).

32 Προς τούτο, επισημαίνεται ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2013/33 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες διεθνή προστασία να έχουν πρόσβαση στις υλικές συνθήκες υποδοχής κατά την υποβολή της αιτήσεώς τους.

33 Από το άρθρο 2, στοιχείο ζ', της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι οι υλικές συνθήκες υποδοχής περιλαμβάνουν την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυάζοντας τα τρία αυτά είδη, καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα.

34 Ανεξαρτήτως του τρόπου διασφαλίσεως των συνθηκών αυτών που έχει επιλέξει ένα κράτος μέλος, το άρθρο 17, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας απαιτεί οι εν λόγω συνθήκες να εξασφαλίζουν στους αιτούντες διεθνή προστασία επαρκές βιοτικό επίπεδο για τη συντήρησή τους και την προστασία της σωματικής και ψυχικής τους υγείας. Το άρθρο 17, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/33 επιτρέπει εντούτοις στα κράτη μέλη να εξαρτούν την παροχή του συνόλου ή μέρους των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως από την προϋπόθεση ότι οι αιτούντες δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους οι οποίοι να τους εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο από απόψεως υγείας και να καθιστούν δυνατή τη συντήρησή τους.

35 Επιπλέον, το άρθρο 17, παράγραφος 5, της οδηγίας 2013/33 ορίζει ότι, όταν τα κράτη μέλη παρέχουν υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, το ύψος τους καθορίζεται σύμφωνα με το επίπεδο ή τα επίπεδα που καθορίζονται στο οικείο κράτος μέλος για την εξασφάλιση επαρκούς βιοτικού επιπέδου για τους υπηκόους του, λαμβανομένου υπόψη ότι η μεταχείριση που παρέχεται στους αιτούντες διεθνή προστασία μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκή από εκείνη που παρέχεται στους εν λόγω υπηκόους. Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το ποσό των εν λόγω χρηματικών επιδομάτων ή δελτίων πρέπει να είναι επαρκές για τη διασφάλιση βιοτικού επιπέδου αξιοπρεπούς και κατάλληλου από απόψεως υγείας, καθώς και για τη διασφάλιση της συντηρήσεως των αιτούντων διεθνή προστασία, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να διαθέτουν κατάλυμα, ενδεχομένως, στην ιδιωτική αγορά ενοικιαζόμενων κατοικιών (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Saciri κ.λπ., C-79/13, EU:C:2014:103, σκέψη 42).

36 Όταν κράτος μέλος επιλέγει την παροχή στέγης σε είδος, πρέπει κατ' αρχήν να συμμορφώνεται προς μια σειρά ειδικών απαιτήσεων που προβλέπονται στο άρθρο 18, παράγραφοι 1 έως 8, της οδηγίας 2013/33. Το άρθρο 18, παράγραφος 9, στοιχείο β', της οδηγίας επιτρέπει, ωστόσο, στα κράτη μέλη, κατ' εξαίρεση και σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, να θεσπίζουν λεπτομέρειες παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στο εν λόγω άρθρο 18, για εύλογη χρονική περίοδο η οποία είναι όσο το δυνατόν συντομότερη, όταν έχουν εξαντληθεί προσωρινά οι συνήθως διαθέσιμες δυνατότητες στεγάσεως. Πάντως, το άρθρο 18, παράγραφος 9, in fine, της οδηγίας επιβάλλει οι προϋποθέσεις αυτές να καλύπτουν, σε κάθε περίπτωση, τις βασικές ανάγκες των ενδιαφερομένων.

37 Ανεξαρτήτως των επιλογών στις οποίες προβαίνει ένα κράτος μέλος μεταξύ των διαφόρων δυνατοτήτων που προβλέπονται στα άρθρα 17 και 18 της οδηγίας 2013/33, από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ 2009, L 31, σ. 18), νομολογία της οποίας τα πορίσματα είναι επίσης χρήσιμα, συναφώς, για την οδηγία 2013/33, η οποία αποτελεί την αναδιατύπωση της οδηγίας 2003/9, προκύπτει ότι η γενική οικονομία των οδηγιών αυτών καθώς και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως των απαιτήσεων του άρθρου 1 του Χάρτη, κατά το οποίο η ανθρώπινη αξιοπρέπεια πρέπει να γίνεται σεβαστή και να προστατεύεται, δεν επιτρέπουν να στερείται ο αιτών διεθνή προστασία, έστω και προσωρινώς, την προστασία των ελάχιστων απαιτήσεων που ορίζουν οι εν λόγω οδηγίες [πρβλ. αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Cimade και GISTI, C-179/11, EU:C:2012:594, σκέψη 56, και της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Saciri κ.λπ., C-79/13, EU:C:2014:103, σκέψη 35].

38 Ειδικότερα, ο κορεσμός των δικτύων υποδοχής των αιτούντων διεθνή προστασία δεν μπορεί να δικαιολογήσει οποιαδήποτε παρέκκλιση από τις ελάχιστες απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Saciri κ.λπ., C-79/13, EU:C:2014:103, σκέψη 50).

39 Από τον συνδυασμό των κανόνων των άρθρων 17 και 18 της οδηγίας 2013/33 προκύπτει ότι, σε περίπτωση προσωρινής εξαντλήσεως των δυνατοτήτων στεγάσεως που είναι συνήθως διαθέσιμες στο έδαφός του για τους αιτούντες διεθνή προστασία, το κράτος μέλος έχει δύο επιλογές.

40 Πρώτον, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 18, παράγραφος 9, της οδηγίας, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να παράσχει στέγαση σε είδος, χωρίς να υποχρεούται να τηρήσει το σύνολο των απαιτήσεων του άρθρου 18, καλύπτοντας όμως, σε κάθε περίπτωση, τις βασικές ανάγκες των ενδιαφερομένων.

41 Δεύτερον, εάν το εν λόγω κράτος μέλος δεν επιθυμεί πλέον να παράσχει τις υλικές συνθήκες υποδοχής σε είδος ή δεν είναι πλέον σε θέση να παράσχει τις εν λόγω υλικές συνθήκες υποδοχής, οφείλει να παράσχει τις εν λόγω συνθήκες υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων επαρκών για την κάλυψη των βασικών αναγκών των αιτούντων διεθνή προστασία, συμπεριλαμβανομένου ενός βιοτικού επιπέδου αξιοπρεπούς και κατάλληλου από απόψεως υγείας, καθώς και για τη συντήρησή τους (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Saciri κ.λπ., C-79/13, EU:C:2014:103, σκέψη 48).

42 Επομένως, μολονότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως για τον καθορισμό, κατά τρόπο συγκεκριμένο, της μορφής και του επιπέδου των υλικών συνθηκών υποδοχής που παρέχουν, εντούτοις, δεν μπορούν, χωρίς υποπέσουν σε πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση του εν λόγω περιθωρίου εκτιμήσεως και χωρίς προδήλως να παραβλέψουν τη νομολογία του Δικαστηρίου, να μην παράσχουν, έστω και προσωρινώς, υλικές συνθήκες υποδοχής οι οποίες να

καλύπτουν τις βασικές ανάγκες του αιτούντος διεθνή προστασία ο οποίος δεν διαθέτει επαρκή μέσα ούτως ώστε να έχει βιοτικό επίπεδο κατάλληλο για την υγεία του και να μπορέσει να διασφαλίσει τη συντήρησή του, συμπεριλαμβανομένης της προσβάσεώς του σε κατάλυμα.

43 Ως εκ τούτου, η μη παροχή των εν λόγω υλικών συνθηκών υποδοχής είναι ικανή να συνιστά κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως, ακόμη και όταν τούτο επισυμβαίνει στο πλαίσιο προσωρινής εξαντλήσεως των δυνατοτήτων στεγάσεως οι οποίες υφίστανται συνήθως για τους αιτούντες διεθνή προστασία στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους.

44 Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένων υπόψη των ερωτημάτων του αιτούντος δικαστηρίου, είναι εντούτοις αναγκαίο να καθορισθεί αν το γεγονός ότι η προσωρινή αυτή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως ανάγεται, όπως υποστηρίζει η Ιρλανδία, σε μεγάλη και αιφνίδια εισροή υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούν προσωρινή ή διεθνή προστασία, εισροή η οποία είναι απρόβλεπτη και αναπόδραστη, θα μπορούσε να παράσχει στο κράτος μέλος που παρέβη τις υπομνησθείσες στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως υποχρεώσεις του τη δυνατότητα να απαλλαγεί από την ευθύνη του βάσει του δικαίου της Ένωσης.

45 Συναφώς, υπογραμμίζεται, αφενός, ότι η προσωρινή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως που είναι συνήθως διαθέσιμες στους αιτούντες διεθνή προστασία, ανεξαρτήτως αιτίας, δεν συνεπάγεται, αυτή καθ' εαυτήν, ότι η παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, η οποία αποτελεί μία από τις δυνατότητες που παρέχονται στα κράτη μέλη για να συμμορφωθούν προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την οδηγία 2013/33, προσκρούει σε ιδιαίτερες δυσχέρειες ή, κατά μείζονα λόγο, αποδεικνύεται αδύνατη.

46 Αφετέρου, όταν το οικείο κράτος μέλος επιθυμεί να παράσχει τις υλικές συνθήκες υποδοχής σε είδος, από τη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέσπισε, στο άρθρο 18, παράγραφος 9, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής, καθεστώς εξαιρέσεων εφαρμοστέο, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στην περίπτωση της προσωρινής εξαντλήσεως των συνήθως διαθεσίμων δυνατοτήτων στεγάσεως, οριοθετώντας παράλληλα τις λεπτομέρειες εφαρμογής της παρεκκλίσεως αυτής. Ο νομοθέτης της Ένωσης επέβαλε, μεταξύ άλλων, στα κράτη μέλη υποχρέωση αποτελέσματος προκειμένου να διασφαλίσουν «σε κάθε περίπτωση» στους αιτούντες διεθνή προστασία την κάλυψη των βασικών αναγκών τους, αποκλείοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη δυνατότητα των κρατών μελών που εφαρμόζουν το εν λόγω καθεστώς εξαιρέσεων να απαλλαγούν από την υποχρέωση παροχής των αναγκαίων προς τούτο εγγυήσεων.

47 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το γράμμα του άρθρου 18, παράγραφος 9, στοιχείο β', της οδηγίας 2013/33 δεν περιέχει καμία ένδειξη από την οποία να προκύπτει ότι η εφαρμογή του πρέπει να αποκλείεται όταν η προσωρινή εξάντληση των συνήθως διαθεσίμων δυνατοτήτων στεγάσεως οφείλεται σε μεγάλη και αιφνίδια εισροή υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούν προσωρινή ή διεθνή προστασία, εισροή η οποία είναι απρόβλεπτη και αναπόδραστη.

48 Επιπλέον, η ανωτέρω διάταξη προβλέπει ρητώς, αφενός, ότι η παρέκκλιση την οποία θεσπίζει μπορεί να εφαρμοσθεί μόνο «[σ]ε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις […] κατ' εξαίρεση» και, αφετέρου, ότι τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εφαρμόζονται «για εύλογη χρονική περίοδο η οποία είναι όσο το δυνατόν συντομότερη».

49 Λαμβανομένων υπόψη των σωρευτικών απαιτήσεων από τις οποίες εξαρτάται η εφαρμογή του άρθρου 18, παράγραφος 9, στοιχείο β', της οδηγίας 2013/33, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το καθεστώς εξαιρέσεων που θεσπίζει η διάταξη αυτή εφαρμόζεται όταν η προσωρινή εξάντληση

των συνήθως διαθεσίμων δυνατοτήτων στεγάσεως για τους αιτούντες διεθνή προστασία δεν θα μπορούσε αντικειμενικώς να αποφευχθεί από κράτος μέλος το οποίο επιδεικνύει εύλογη επιμέλεια. Ως εκ τούτου, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 44 των προτάσεών της, το καθεστώς εξαιρέσεων εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, σε περιπτώσεις στις οποίες η προσωρινή εξάντληση των συνήθως διαθεσίμων δυνατοτήτων στεγάσεως αποτελεί συνέπεια αιφνίδιας και μεγάλης εισροής υπηκόων τρίτων χωρών αιτούμενων προσωρινή ή διεθνή προστασία, εισροή η οποία είναι απρόβλεπτη και αναπόδραστη.

50 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, θεσπίζοντας το άρθρο 18, παράγραφος 9, της οδηγίας 2013/33, ο νομοθέτης της Ένωσης μερίμνησε να λάβει υπόψη την περίπτωση στην οποία τα κράτη μέλη πρέπει να αντιμετωπίσουν πολύ σημαντική αύξηση του αριθμού των αιτήσεων προστασίας [πρβλ. απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία), C-808/18, EU:C:2020:1029, σκέψεις 222 και 223], η οποία μπορεί να είναι απρόβλεπτη και αναπόδραστη (πρβλ. απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Σλοβακία και Ουγγαρία κατά Συμβουλίου, C-643/15 και C-647/15, EU:C:2017:631, σκέψη 114).

51 Σε περιπτώσεις, όμως, στις οποίες ο νομοθέτης της Ένωσης έχει θεσπίσει κανόνες για τον καθορισμό ενός καθεστώτος που επιβάλλει ορισμένες υποχρεώσεις αποτελέσματος σε περίπτωση επελεύσεως αστάθμητων ή αναπόδραστων ή άλλων τυχηρών, ανεξαρτήτως των αιτίων των εν λόγω γεγονότων ή τυχηρών, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι υποχρεώσεις αυτές δεν μπορούν να αρθούν με επίκληση της επελεύσεως τέτοιων γεγονότων ή των τυχηρών που αφορά το επίμαχο καθεστώς (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1999, Rechberger κ.λπ., C-140/97, EU:C:1999:306, σκέψεις 74 και 75, και της 8ης Ιουνίου 2023, UFC – Que choisir και CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, σκέψεις 56 και 57).

52 Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, χωρίς να διακυβευθεί ο ίδιος ο σκοπός του καθεστώτος παρεκκλίσεων που προβλέπεται στο άρθρο 18, παράγραφος 9, στοιχείο β′, της οδηγίας 2013/33 και χωρίς να θιγεί η πρακτική αποτελεσματικότητά του, ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να δικαιολογήσει τη μη εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από το εν λόγω καθεστώς, και ιδίως της υποχρεώσεως καλύψεως «σε κάθε περίπτωση» των βασικών αναγκών των ενδιαφερομένων, επικαλούμενο την επέλευση του γεγονότος από το οποίο εξαρτάται η εφαρμογή του καθεστώτος παρεκκλίσεων, ήτοι την προσωρινή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως οι οποίες συνήθως υφίστανται για τους αιτούντες διεθνή προστασία, ακόμη και όταν τούτο είναι αποτέλεσμα μεγάλης και αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούν προσωρινή ή διεθνή προστασία, η οποία είναι απρόβλεπτη και αναπόδραστη.

53 Ομοίως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η επίκληση της επελεύσεως ενός τέτοιου γεγονότος αρκεί για να αποδειχθεί ότι η παράβαση των υποχρεώσεων που προβλέπει η οδηγία 2013/33 δεν είναι κατάφωρη σε βαθμό ώστε να θεμελιώνεται δικαίωμα αποζημιώσεως. Πράγματι, μια τέτοια λύση, στερώντας από τους αιτούντες διεθνή προστασία ένα ουσιώδες στοιχείο της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας τους, θα έθιγε την αποτελεσματικότητα του άρθρου 18, παράγραφος 9, στοιχείο β′, της οδηγίας, και ιδίως της υποχρεώσεως αποτελέσματος όσον αφορά την κάλυψη των βασικών αναγκών των αιτούντων διεθνή προστασία, η οποία προβλέπεται στη διάταξη αυτή και αποσκοπεί στη διασφάλιση του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας την οποία εγγυάται το άρθρο 1 του Χάρτη.

54 Εν προκειμένω, επιβάλλεται εξάλλου η διαπίστωση ότι ούτε από την απόφαση περί παραπομπής ούτε από τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η Ιρλανδία απέδειξε ότι αδυνατούσε, λόγω της μεγάλης εισροής υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούσαν προσωρινή ή διεθνή προστασία την οποία επικαλείται, είτε να τους παράσχει κατάλυμα εκτός του συστήματος

που προβλέπεται κανονικά για την υποδοχή τέτοιων υπηκόων τρίτων χωρών, εφαρμόζοντας ενδεχομένως την παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 18, παράγραφος 9, στοιχείο β', της οδηγίας 2013/33, είτε, εναλλακτικά, να τους χορηγήσει χρηματικά επιδόματα ή δελτία επαρκούς αξίας ώστε να τους εξασφαλισθούν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβιώσεως.

55 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, αντιθέτως, ότι δεν αμφισβητείται ότι, στις υποθέσεις των κύριων δικών, οι ιρλανδικές αρχές διέθεταν επαρκείς πόρους για να διασφαλίσουν την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτούντες διεθνή προστασία και ότι υπήρχαν διαθέσιμα καταλύματα στην Ιρλανδία.

56 Συνεπώς, οι υποθέσεις αυτές δεν αφορούν κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώνεται ότι η επέλευση απρόβλεπτου και αναπόδραστου γεγονότος εμπόδισε αντικειμενικώς ένα κράτος μέλος να παράσχει υλικές συνθήκες υποδοχής σε είδος, μεταξύ άλλων βάσει του καθεστώτος παρεκκλίσεων του άρθρου 18, παράγραφος 9, της οδηγίας 2013/33, ή υπό τη μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 40 και 41 της παρούσας αποφάσεως. Επομένως, προκειμένου να παρασχεθεί στο αιτούν δικαστήριο η δυνατότητα να επιλύσει τις διαφορές των κύριων δικών, δεν είναι αναγκαίο να εξετασθεί αν το εν λόγω κράτος μέλος θα μπορούσε, εν τοιαύτη περιπτώσει, να επικαλεσθεί βασίμως την επέλευση γεγονότος ανωτέρας βίας προκειμένου να απαλλαγεί από την ευθύνη του βάσει του δικαίου της Ένωσης.

57 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στα υποβληθέντα ερωτήματα προσήκει η απάντηση ότι το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι κράτος μέλος το οποίο δεν διασφάλισε, επί πολλές εβδομάδες, την πρόσβαση αιτούντος διεθνή προστασία στις υλικές συνθήκες υποδοχής που προβλέπει η οδηγία 2013/33 δεν μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη την οποία υπέχει βάσει του δικαίου της Ένωσης επικαλούμενο την προσωρινή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως που είναι συνήθως διαθέσιμες στο έδαφός του για τους αιτούντες διεθνή προστασία, λόγω εισροής υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούσαν προσωρινή ή διεθνή προστασία η οποία, εκ του λόγου ότι ήταν μεγάλη και αιφνίδια, ήταν απρόβλεπτη και αναπόδραστη.

Επί των δικαστικών εξόδων

58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι κράτος μέλος το οποίο δεν διασφάλισε, επί πολλές εβδομάδες, την πρόσβαση αιτούντος διεθνή προστασία στις υλικές συνθήκες υποδοχής που προβλέπει η οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, δεν μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη την οποία υπέχει βάσει του δικαίου της Ένωσης επικαλούμενο την προσωρινή εξάντληση των δυνατοτήτων στεγάσεως που είναι συνήθως διαθέσιμες στο έδαφός του για τους αιτούντες διεθνή προστασία, λόγω εισροής υπηκόων τρίτων χωρών που ζητούσαν προσωρινή ή διεθνή προστασία η οποία, εκ του λόγου ότι ήταν μεγάλη και αιφνίδια, ήταν απρόβλεπτη και αναπόδραστη.

(υπογραφές)